

EGYHÁZI INTÉZMÉNYEKBE ZAJLÓ SZÉLES KÖRŰ NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA A BUDAI CISZTERCI SZENT IMRE GIMNÁZIUM PÉLDÁJA ALAPJÁN

HAJDÚ ANNA

Neveléstudományi Doktori Iskola, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Absztrakt

Az egyházi iskolákban sajátos nevelő-oktató munka zajlik. A tanulmány egy egyházi nyolcosztályos gimnázium széles körű nevelő-oktató munkáját mutatja be. Az intézményi nevelő-oktató munka eredményességét a végzős osztályokkal történt kérdőíves vizsgálat, valamint a tanárokkal készített interjúk ismertetik. Az intézmény példája megmutatja, hogyan járulhat hozzá az iskola a diákjai komplex személyiségfejlődéséhez.

Kulcsszavak: egyházi intézmény, nevelő-oktató munka, komplex személyiségfejlesztés

Bevezetés

Az egyházi intézmények olyan szellemiséggel, világnézettel, hagyományokkal és közösséggel rendelkeznek, amelyek magukban is nevelőleg hatnak. Ez a környezet a tanulók szellemi és emberi formálását teszi lehetővé (Kálmán, 2003). A sokoldalú tudáson és közösségi élményeken túl sajátos többletet is adnak diákjaik számára. Olyan értékközpontú nevelés folyik, amely a keresztény elveket veszi alapul. A diákoknak olyan értékeket szeretnének továbbadni, mint a közösségben való gondolkodás, egymás segítése és elfogadása, valamint a másokért érzett felelősség. Jelen tanulmány az egyházi intézményekben zajló széles körű nevelő-oktató munkát szeretné bemutatni a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium példája alapján. A vizsgálat fókuszában az a komplex pedagógiai tevékenység áll, amely a teljes embert kívánja formálni. Emellett említést tesz a különböző nevelési színterekről, amelyek a diákok személyiségfejlődését célozzák meg.

Elméleti alapozás

Nevelő-oktató hivatás az egyházi gimnáziumokban

A katolikus tanító rendek mindig kiemelkedő szerepet játszottak a magyar nevelésügyben (Kovács, 2013). A szerzetesek hosszú évtizedeken keresztül nevelték és oktatták a fiatalokat. Nevelő-oktató munkájuk a keresztény értékrenden alapult, és ezen értékeket közvetítették diákjaik felé. Ez a szemléletmód a tanórákon túl az iskola mindennapi életében is megjelent.

Az egyházi intézmények napjainkban is arra törekednek, hogy a kisgyermekkorban öntudatlanul elsajátított hitet tudatosítsák diákjaikban. Ennek érdekében olyan iskolai programokat szerveznek, amelyek segítik a hit elmélyítését, például a lelki napok, a zárándoklatok és a lelkiezés. Az intézmények fő törekvése egy olyan értékrend kialakítása, amely szilárd elvekre épül. Ebben a szemléletmódban kiemelt szerepet kap a **keresztény erények gyakorlása**, a megbocsátás, az egymás iránti szeretet és a bűnbánat (Veres, 2021).

Az egyházi intézményekkel kapcsolatos kutatások rávilágítottak az iskolában zajló eredményes nevelő-oktató munkára. Máté-Tóth és Tarján (Máté-Tóth & Tarján, 2023) öregdiákok körében végeztek kutatást. A diákok elsősorban a **közösségi élet értékeit**, a **közösségi szemlélet kialakítását** emelték ki. Ezek az értékek pedig a közösségben való gondolkodás, együttérzés és együttműködés a diákok között. Ez az eredmény megegyezik Pusztai kutatásaival is (Pusztai, 2004), aki hangsúlyozta, hogy a közösségben való gondolkodás, közösségépítés kiemelt helyet foglal el az egyházi intézményekben. Ezek a közösségformáló programok a különböző kirándulások és az osztályközösségi programok keretében valósulnak meg. Az **egyházi iskolák közösségei rendszerint hosszú ideig fennmaradnak**, mivel stabil alapokra és azonos értékekre épülnek. Az ilyen környezetben kialakuló osztályközösségek és emberi kapcsolatok gyakran életre szóló barátságokat hoznak létre (Veres, 2021).

Az egyházi iskolákat **kiváló oktatás, kiemelkedő versenyeredmények, illetve a tehetséggondozás** jellemzi (Kodácsy-Simon, 2015). A Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium erre kiváló példa, mivel az iskolában számos tehetséggondozó szakkör működik, és kiemelkedő versenyeredményeik vannak.

Az egyházi fenntartású intézmények napjainkban jelentős népszerűségnek örvendenek, és széles körben elnyerték a társadalom tiszteletét (Veres, 2021).

A Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban zajló sokrétű nevelő-oktató munka

Tanítási gyakorlaton lévő hallgatóként lehetőségem nyílt betekintést nyerni a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban folyó széles körű pedagógiai tevékenységbe. Azt tapasztaltam, hogy az iskola nemcsak informál, hanem formál is. Az itt zajló nevelő-oktató munka messze **túlmutat a tananyag átadásán**. Az iskola pedagógusai elhivatottak a diákok holisztikus módon történő fejlesztése iránt. Lelkiismeretesen dolgoznak azért, hogy tanulóik **szellemi, hitbéli, érzelmi és szociális növekedését** elősegítsék. A színvonalas oktatáson túl nagy hangsúlyt fektetnek a közösségfejlesztésre és a keresztény értékek átadására.

A katolikus iskola egyik fő célja a személyes meggyőződésen alapuló keresztény világnézet kialakítása. Arra törekszik, hogy a **keresztény hit gyakorlása** a diákok mindennapi életének részévé váljon. Éppen ezért olyan eseményekbe vonja be a diákokat, amely hitük és értékrendszerük megerősödését szolgálja, legyen szó a tanítás előtti vagy utáni imádságokról, lelki napokon, szentségimádásokon, lelkigyakorlatokon és szentmiséken való részvételről (Hajdú, 2024).

Az iskola egyik erőssége a **színvonalas oktatás**, melynek célja a diákok tanulmányi előrehaladásának támogatása. A pedagógusok kiemelt figyelmet fordítanak diákjaik személyes fejlődésére, egyéni képességeinek kibontakoztatására. A diákok számos lehetőséget kapnak a versenyeken és szakkörökön való részvételre. Az oktatói munka hatékonyságát számtalan versenyeredmény, sikeres érettségi vizsga, felvételi eredmény bizonyítja (Hajdú, 2024).

A gimnázium kiemelten fontosnak tartja a **közösségfejlesztést**. Az iskolában számos közösséghez lehet csatlakozni az osztályközösségen túl, mint például a cserkészet, a lelkeségi csoport, a tehetséggondozó szakkörök, az énekkar vagy a színjátszó kör. Az intézmény fő célkitűzése, hogy tanulóiban erősítse a közösség iránti elkötelezettséget, és olyan fiatalokat neveljen, akik aktívan hozzájárulnak saját közösségük építéséhez (Hajdú, 2024).

A tanulók egy olyan átfogó, **komplex nevelői munka** részesei, amely a teljes embert kívánja fejleszteni. Az iskola nemcsak a közösségi, lelki és szellemi élményekre helyez nagy hangsúlyt, hanem kiemeli az egymás iránti elfogadás és tisztelet jelentőségét is. Fontosnak tartják az önismeret fejlesztését, hogy a diákok könnyebben eligazodjanak a mindennapi életben, helyes döntéseket hozzanak. Emellett a hatékony kommunikáció és a helyes konfliktuskezelés is a középpontban áll. Konfliktus esetén a tanárok aktívan támogatják a diákokat a problémák megoldásában (Hajdú, 2024).

A gimnázium küldetése olyan fiatal felnőttek nevelése, akik a magas szintű tudás megszerzése mellett a közösségért aktív szerepet vállalnak, és az evangéliumi elveket belső motivációvá teszik.

Vizsgálat

Kutatási kérdések

A kutatás során arra voltam kíváncsi, hogy a Szent Imre gimnázium mit nyújthat a tanulói számára, az intézményi nevelő-oktató munka hogyan járul hozzá a tanulók személyiségfejlődéséhez.

Résztvevők

A vizsgálatot két végzős osztályban végeztem el. Az egyik csoport a nyolcosztályos gimnázium tanulói, a másik pedig a négyosztályos gimnázium tanulói voltak. A választás azért esett a végzős osztályokra, mert életkorukból adódóan világképük kialakult, véleményük van a legtöbb kérdésről. A kutatás célja az volt, hogy felmérje, hogyan tekintenek vissza a gimnázium diákjai az itt zajló nevelő-oktató tevékenységre.

A négyosztályos gimnázium tanulói közül 27-en, a nyolcosztályos gimnáziumból 28-an töltötték ki a kérdőívet. Emellett személyes interjú a gimnázium öt pedagógusával készült.

Módszertan

A kutatómódszertant tekintve a két végzős osztályban kérdőíves adatfelvételt végeztem. A kérdőívben négy egyszerű kérdésre kellett válaszolni, amely az iskolaválasztás okaira, a családi háttérre, valamint a továbbtanulásra irányult. Az első kérdés arra vonatkozott, hogy a diákok hívő családból érkeztek-e. A második kérdés arra irányult, hogy ki befolyásolta a tanulók iskolaválasztását. A harmadik kérdés pedig az volt, hogy miért döntöttek emellett az iskola mellett. A negyedik kérdés a diákok jövőbeni terveit kívánta felmérni. Egy fogalmazás keretében arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy mit adott számukra az iskolában eltöltött négy/nyolc év.

A válaszok alapján az intézményi nevelő-oktató munka eredményességét kívántam felmérni, illetve feltárni a négy- és nyolcosztályos gimnáziumi program közötti különbségeket.

Az iskola pedagógusaival készült interjúk során az egyházi gimnázium tantestületének jellemzőire, a keresztyén nevelőkről alkotott képre, illetve a gimnáziumban

folyó kiemelkedő munkára, az iskola sajátosságaira, erősségeire voltam kíváncsi.

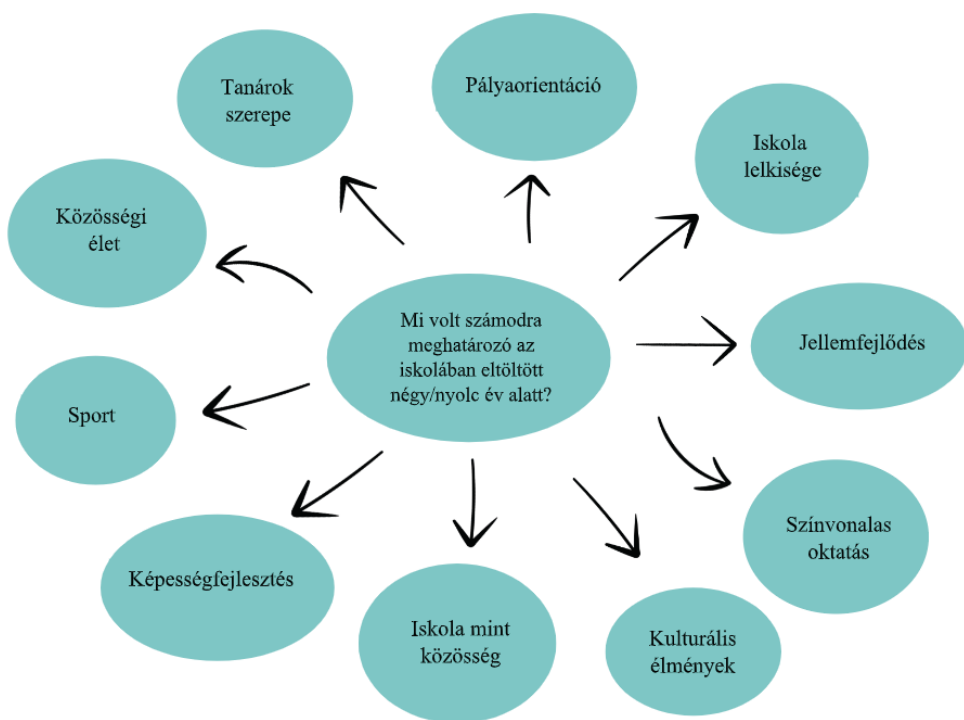
Jelen tanulmány az iskola széles körű nevelő-oktató tevékenységét kívánja bemutatni, kiemelve a különböző nevelési színtereket.

Eredmények

A diákok válasza

A végzős osztályok fogalmazásainak kiértékelése után tíz különböző kategóriát sikerült azonosítani. Ezek a kategóriák ismertetik, hogy a diákok számára mi volt a meghatározó az iskolai éveik alatt.

A tíz különböző kategóriát az alábbi gondolatterkép szemlélteti (1. ábra):

1. ábra: A gimnáziumban zajló széles körű nevelő-oktató munka bemutatása.
Saját szerkesztés

A 2. ábra a különböző kategóriákat részletezi a diákok válasza alapján:

Kategóriák	Diákok által fontosnak tartott értékek, események
1. Sport, sportolási lehetőségek	Focibajnokság, sítáborok, félnomád evezős tábor, Feneketlen-tó körüli futások, Emericus Sportegyesület, via ferrata, iskola sportcsarnoka, tömegsport
2. Képességfejlesztés	önismeret fejlesztése, hatékony kommunikáció, helyes konfliktuskezelés
3. Tanáraik jellemzése	személyes odafigyelés, törődés, érdeklődés, tehetséggondozás
4. Kulturális események	színházlátogatás
5. Jellemfejlődés	értékrend kialakítása, gondolkodásmód formálása, látókör szélesítése, kitartás és küzdeni tudás, egymás iránti tisztelet és elfogadásra való nevelés, különböző szokások elfogadása, kritikus gondolkodás, közösség iránti felelősségvállalás
6. Iskola mint közösség	Szent Imre-nap, farsang, téli és nyári bál, diáktalálkozók
7. Pályaorientáció	továbbtanulás támogatása, tudatos felkészítés, fakultációválasztás előtti önismereti teszt

2. ábra: A diákok által fontosnak tartott értékek, események. Saját szerkesztés

„Az iskolában zajló nevelő-oktató munka egy jól szervezett, sokrétű tevékenység, melynek fő célja, hogy elősegítse a tanulók személyiségfejlődését és jellemük kibontakozását. Ennek érdekében az iskola széleskörű nevelési programot kínál, melyek támogatják a diákok fejlődését” (Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium, 2020, idézi Hajdú, 2024. 37.). **„A tanulók személyiségfejlődése többféle tevékenységeken keresztül valósul meg az iskolában. A lelkigyakorlatok, lelki napok, szentmisék, tanórák, szakkörök, sportesemények és kirándulások jó lehetőségeket kínálnak erre”** (Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium, 2020, idézi Hajdú, 2024. 38.).

Három kategória egyértelműen megmutatkozott, amelyek mindkét osztály és a legtöbb diák számára meghatározóak voltak. A továbbiakban ezt a három kategóriát részletezi a kutatás.

Magas színvonalú oktatás

A tanulók visszajelzéseiből kiderült, hogy az iskolában magas színvonalú oktatói munka folyik. A tanárok szakmai tudása és elkötelezettsége kiemelkedő. Szeretik a tantárgyaikat, és mindent megtesznek annak érdekében, hogy a diákjaikból a lehető legtöbbet hozzák ki. Ezt a tanulók **versenyeredményei**, az OKTV-n való részvételek és elért eredmények száma bizonyítja. Többen kiemelték, hogy az iskolaválasztást a gimnázium magas színvonala befolyásolta. A diákok tudták, hogy **jövőbeni céljaik elérésében** ez segíteni fogja őket. A továbbtanulási statisztika alapján mindkét végzős

osztály szinte minden tagja egyetemi tanulmányokat kíván folytatni, legyen az külföldön vagy Magyarországon. A tanulók hangsúlyozták, hogy a tanárok aktívan támogatják továbbtanulási céljaikat. Érdeklődnek a diákok jövőbeli tervei iránt, segítséget nyújtanak a felkészüléshez, és folyamatosan figyelemmel kísérik pályaválasztásukat. Az iskola is elkötelezett a **továbbtanulás támogatása** mellett, rendszeresen szervez pályaaorientációs napokat és inspiráló előadásokat – például a Szent Imre-nap keretében –, amely hozzájárul a diákok pályaválasztási döntéséhez (Hajdú, 2024).

Közösségépítés

Az iskola egyik kiemelkedő erőssége a **közösségépítés**, mely osztály- és iskolai szinten is megnyilvánul. A diákok legszívesebben a közös élményekre és programokra emlékeztek vissza az iskolai évekből, mint például az osztálytáborok, osztálykirándulások, lelkigyakorlatok, sítáborok, félnomád evezős tábor, online palacsintázás és külföldi utazások. Ezek az élmények segítették őket abban, hogy közösséggé formálódjanak, jobban megismerjék és elfogadják egymást, valamint elősegítették a mindennapi együttműködést is. A kirándulások során megtanulták az egymáshoz való viszonyulás fontosságát. Kiemelték, hogy az osztály tagjai elfogadóak egymással szemben, és senki sem érzi magát kívülállónak a közösségben. A közösségi események során tartós barátságok alakultak ki, amelyek a diákok szerint élethosszig tartóak lesznek. Az iskola nemcsak az osztályszintű, hanem az **iskolai szintű közösségépítésben** is jól működik. Rendszeresen szervez programokat, mint például a Szent Imre-napot és a farsangot, amelyek hozzájárulnak az iskolai közösség hatékony működéséhez (Hajdú, 2024).

Az iskola lelkiése

A gimnázium a **keresztény katolikus értékrendre** épít. A pedagógusok ezen értékek mentén végzik a mindennapi munkájukat, és ezt kívánják a diákoknak átadni. A tanulók visszaemlékezéseiből kiderül, hogy ez az értékrend egy stabil igazodási pontot nyújt számukra a mindennapokban. Hangsúlyozták, hogy **hasonló gondolkodású emberekkel vannak körülvéve**, ami megkönnyíti számukra a mindennapi együttműködést. Az iskola olyan programokat szervez, melyek erősítik az Istennel való kapcsolat elmélyítését, legyen szó a lelki napokról, lelkigyakorlatokról, hittanórákról, szentségimádásokról vagy éppen az osztályok védőszentjéhez való imádságról. A Parázs lelki munkacsoport szintén jelentős hatással volt a diákokra. A lelki munkacsoportban részt vevő diákok kiemelték, hogy a munkacsoportban való részvétel a személyes hitüket is erősítette. Az adventi és nagyböjti lelki napokat előkészítő hétvége során a közösség tagjai jobban megismerték egymást, és istenkapcsolatuk is fejlődött. Az iskolában ta-

lálható kápolna különösen fontos számukra, mivel egy nyugodt helyet biztosít, ahová elvonulhatnak, és ahol elcsendesedhetnek a rohanó hétköznapiak során. A diákok hálásak az iskolában jelen lévő hitéletért (Hajdú, 2024).

Nevelési koncepciók

A kutatás a **négy-** és **nyolcéves** nevelési program közötti hasonlóságokat, különbségeket is szeretne volna megmutatni. Mindkét osztály említést tett a jellemfejlődésről, de a nyolcosztályos gimnázium tanulói többségben voltak. Kiemelték, hogyan fejlődtek és milyen készségeket sajátítottak el az elmúlt nyolc év során. Megemlítették, hogy az iskola által szervezett programok segítették őket a felnőtté válásban. A végzős diákok visszaemlékezései alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy az iskola **nemcsak a tananyagot kívánja átadni**, hanem a személyiségfejlődésükben is meghatározó szerepet játszik. Az elmúlt nyolc év során a diákok jellemfejlődésében fontos szerepet játszott a **kritikus gondolkodás, a küzdeni tudás és kitartás, valamint az önálló véleményalkotás**. Az iskolai programok – mint például a színházlátogatások és a közösségi munkák – segítettek a kultúra értékelésében és a társadalmi felelősségvállalásban. Emellett megtanultak közösségben élni, egymáshoz alkalmazkodni és kompromisszumot kötni, ami hozzájárult ahhoz, hogy rugalmasak és együttműködőek legyenek.

A diákok által említett **személyiségfejlődés** kiválóan tükrözi, hogy a pedagógusok a tanulók egész személyiségét formálják és fejlesztik. A kutatás eredményeiből egyértelműen kirajzolódik a szerzetestanárok annak idején megálmodott nyolcéves nevelési programja, mely szerint tízéves kortól kezdve saját pedagógiai elveik mentén kívánták formálni a diákok személyiségét egészen fiatal felnőtt korukig. A szerzetestanárok jól ismerték a különböző életszakaszokat, különösen a serdülőkort, amikor a gyermek jelentős változásokon megy keresztül, és különféle külső hatások érik. Ebben az időszakban lényeges, hogy a gyermek olyan közegben legyen, ahol világos és erős értékek veszik körül, amelyek hosszú távon formálják őket (Hajdú, 2024).

Pedagógusok válaszai

A pedagógusok hangsúlyozták, hogy pedagógiai tevékenységük célja a **tanulók jellemének formálása**. Éppen ezért nagy hangsúlyt fektetnek a **színvonalas oktatói munkára, a közösségépítésre, a keresztény értékek átadására, az önismeret fejlesztésére, a hatékony kommunikációra, a konfliktuskezelésre, a pályaaorientációra**. Ezek az iskolai programok osztályfőnöki óra vagy az osztályprogramok keretében valósulnak meg (Hajdú, 2024).

A pedagógusok szerint a gimnázium egyfajta „sport- és szabadidőközpontként” is működik, számos lehetőséget kínál a diákoknak szabadidős és közösségi programok keretében, legyen szó a színjátszásról, cserkészetről, diákkamaráról, énekkarról, lelki munkacsoportról, szakkörökről vagy osztályestekről (Hajdú, 2024).

„Az iskola egyik célja, hogy a közösségi életre nevelje a diákokat. Ennek köszönhetően a diákok sok baráttra tehetnek szert és tartós barátságokat alakíthatnak ki. Ezek a barátságok biztos alapot nyújtanak számukra a későbbi életükben. Az interjú során, volt, aki arról számolt be, hogy a későbbi életük során egymást segítik a diákok, akár munkalehetőségeket kínálva, akár egymás életét támogatva és nyomon követve” (Hajdú, 2024. 54.).

Kiemelték, hogy a katolikus értékrend egy abszolút igazodási pontot jelent az iskola számára. Mindennapi munkájukat ezen értékek mentén végzik, és ezeket kívánják a diákoknak is átadni. Olyan értékek átadására törekednek, mint az önzetlenség, az egymás iránti elfogadásra való nevelés, az elesettek segítése, empátia. Éppen ezért az érettségi előtt teljesítendő ötven óra közösségi szolgálatot tudatosan szervezik úgy, hogy a gyerekek olyan helyeken teljesítsenek szolgálatot, ahol ezeket az értékeket elsajátíthatják (Hajdú, 2024).

Összegzés

A kérdőívek és a személyes interjúk eredményeiből is jól látszik a Szent Imre gimnáziumban zajló **komplex nevelő-oktató tevékenység**. Ez a nevelő-oktató munka messze túlmutat a pusztán tudásátadáson. Az iskola pedagógusai elhivatottan dolgoznak azért, hogy tanulóiuk jellemfejlődését elősegítsék, legyen szó a színvonalas oktatásról, a közösségépítésről vagy a keresztény értékek átadásáról. Az iskola elkötelezett a keresztény értékek átadásában, amely hosszú távon építi és formálja a diákok jellemét. Ez az értékrend erős alapot biztosíthat számukra a későbbi életük során is. A diákok egy olyan nevelési forma részesei, amely a teljes személyiség kibontakoztatását célozza meg. A különböző nevelési szinterek lehetővé teszik a diákok sokrétű fejlesztését. Az iskolai rendezvények, a lelki napok, kirándulások, a szakkörök, a cserkészlet a tanulók sokoldalú fejlődéséhez járul hozzá. A gimnázium példája rávilágít, hogyan segítheti komplex módon egy egyházi iskola a tanulói személyiségfejlődését, felnőtté válását.

Irodalom

- Hajdú, A. (2024). *Az egyházi iskolák nevelő-oktató munkája a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium példája alapján*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar.
- Kálmán, A. (2003). *Az egyházi iskola igényes és sajátos nevelő intézmény – Kerekasztal-beszélgetés a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány XLIV. pályázati kiírásának szakértőivel az egyházi iskolákról és a pályázatokról*. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00067/2003-01-km-Pasztor-Egyhazi.html>
- Kodácsy-Simon, E. (2015). Miért tart fenn az egyház iskolát? In *Teológia és oktatás*. Luther Kiadó.
- Kovács, L. (2013). Hagyománytisztelet és megújulás – Az eszményi iskola ciszterci szemmel. In *Az iskola optimalizálásának lehetőségei*. Eötvös József Könyvkiadó.
- Máté-Tóth, A., & Tarján, G. (2023). „Annak emlékét ünnepeljük tehát”. In *A szerzetesi nevelés gyümölcsei és örökségei a XXI. század számára*. Szerzetesrendi Iskolák Diákjainak Társasága. https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/29258/1/Mate-Toth_Ertekrend.pdf
- Pusztai, G. (2004). *Iskola és közösség. Felekezeti középiskolások az ezredfordulón*. Gondolat.
- Veres, A. (2021). *Miben rejlik az egyházi oktatás-nevelés ereje? – Veres András oktatás-nevelésről*. <https://gaudeamus.hu/2021/07/10/miben-rejlik-az-egyhazi-oktatas-nevel-es-ereje-veres-andras-oktatas-nevel-esrol/>